

Ministerie van LVVN
t.a.v. Minister Femke Wiersma
Ministerie van VRO
t.a.v. Minister Mona Keijzer
Ministerie van VWS
t.a.v. Minister Daniëlle Jansen
Ministerie van I&W
t.a.v. Minister Robert Tieman

Datum
15 juli 2025
Kenmerk
TLE/U202500440
Telefoon
070 – 373 83 93
Bijlage(n)
-

cc. IPO t.a.v. Algemeen Directeur

Onderwerp: Veranderend grondgebruik

Geachte Minister mw. F.M. Wiersma van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Minister mw. mr. drs. M.C.G. Keijzer van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), Minister mw. dr. D.E.M.C. Jansen van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en minister dhr. Ing. R. Tieman,

Beste Femke Wiersma, Mona Keijzer, Daniëlle Jansen, Robert Tieman,

Aanleiding: veranderend grondgebruik

Nederland staat op een kruispunt van complexe en urgente maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. In het landelijke gebied komen veel opgaven, waaronder natuurherstel, klimaatadaptatie, landbouw, bereikbaarheid en economische ontwikkeling samen en is grond daarnaast schaars. Deze opgaven worden landelijk geformuleerd, maar moeten worden uitgevoerd in de regio.

Tegelijkertijd zien we dat het grondgebruik in het landelijke gebied sterk verandert, mede door beleid en regelingen vanuit het rijk. Zo heeft Waterschap Vallei en Veluwe eerder dit jaar al aandacht gevraagd voor de onbedoelde negatieve effecten van onderdelen van het stikstofbeleid: doordat veehouders gebruik maken van rijksregelingen om hun bedrijfsactiviteiten te beëindigen, zien we dat permanente graslanden verdwijnen. Ook het wegvallen van de graslandnorm maakt omzetting naar andere teelten mogelijk. Omzetting van (blijvend) grasland naar andere teelten zoals bollenteelt, leidt tot een toename van het gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en water, met negatieve gevolgen voor natuur, water, bodem en volksgezondheid. Daarnaast zijn sommige opgaven dusdanig complex en gevoelig geworden dat ze het lokale speelveld overstijgen, bijvoorbeeld rondom gewasbeschermingsmiddelen. Met als gevolg maatschappelijke onrust en vastlopende of stagnerende processen.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

De urgentie om te komen tot een samenwerkingsaanpak in de regio is levensgroot. Juist omdat grond in ons kleine land zo extreem schaars is, kan elke keuze over het gebruik ervan alleen maar verstandig worden gemaakt als we al die opgaven in hun onderlinge samenhang in de regio oppakken. Juist in de gebiedsgerichte aanpak moet bepaald worden wat het ruimtelijk-economisch perspectief van een gebied is. Een generiek aanpak volstaat niet meer. Tegelijkertijd ervaren gemeenten en waterschappen dat zij zonder landelijk beleidsmatig kader en juridische ondersteuning onvoldoende mogelijkheden hebben om deze ingewikkelde en soms gemeente-overstijgende opgaven effectief aan te pakken. Daarbij staat centraal hoe wij als overheden in een goed samenspel kunnen sturen op het gebruik van grond in het licht van al deze maatschappelijke opgaven. We sturen namelijk met elkaar wel op wat er weg moet of gaat, maar niet genoeg op wat daarvoor terugkomt en wat de impact daarvan is.

Met voorliggende brief geven we een nadere duiding en oproep om als overheden gezamenlijk op te trekken en meer sturing te geven aan grondgebruik in regio's, om zo perspectief te bieden voor agrariërs, een versnelling van de woningbouw te realiseren en de gezondheid van onze inwoners te waarborgen.

Onze oproep

Namens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), P10, K80 en Unie van Waterschappen roepen wij u op: ondersteun gemeenten, regio's en waterschappen actief bij de integrale aanpak van de opgaven rondom veranderend grondgebruik én maak scherpe keuzes. Sommige opgaven zijn te overstijgend of ingewikkeld om lokaal op te lossen. Heel urgent speelt dit nu bij gewasbeschermingsmiddelen. Gemeenten en waterschappen hebben hiervoor niet het passende schaalniveau en instrumenten. Daarbij ligt de regie op de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen bij het rijk.

Daarbij vragen wij specifiek aandacht voor de volgende punten:

1. Ondersteun gemeenten en regio's in een integrale aanpak van de opgaven rondom veranderend grondgebruik. Waarbij gekeken moet worden naar een heldere rolverdeling tussen gemeenten, provincies, waterschappen en het rijk bij de sturing op grondgebruik.
2. Het bieden van een landelijk beleidsmatig kader voor het gebruik van (chemische) gewasbeschermingsmiddelen en het al dan niet toestaan van bepaalde teelten in gebieden met opgaven op het gebied van natuur, water, bodem en in gebieden rondom kwetsbare functies (zoals wonen, scholen, ziekenhuizen) i.v.m. de volksgezondheid. Daarbij vragen wij een onderscheid te maken tussen landbouw voor voedselproductie en boom- en sierteelt. Dit punt gaat dus nadrukkelijk verder dan de rol van het rijk gericht op de toelating van gewasbescherming, en gaat onder meer over de vraag op welk soort locaties (chemische) gewasbeschermingsmiddelen wel en niet zijn toegestaan. Rondom nieuwbouw geldt nu bijvoorbeeld vanuit jurisprudentie een spuitzone van 50 meter. Dergelijke richtlijnen zou het rijk moeten verankeren in landelijk beleid, zeker ook in het kader van vaart houden in de woningbouw;
3. Juridische ondersteuning van gemeenten bij de sturing op grondgebruik/teelten c.q. het beperken van het gebruik van (chemische) gewasbeschermingsmiddelen in genoemde

gebieden.

Een nadere toelichting:

1. Integrale aanpak en heldere rolverdeling tussen overheden

Wij vragen gemeenten te faciliteren in het vormgeven van een gebiedsgerichte strategie die perspectief biedt voor alle regio's en agrarische ondernemers, die aansluit bij de nationale wettelijke doelen voor opgaven op het gebied van natuur (stikstof), water (KRW) en biodiversiteit, en ruimte biedt voor lokale kenmerken en urgenties.

Daarbij is een heldere rolverdeling bij de sturing op grondgebruik tussen gemeenten, provincies, waterschappen en rijk van groot belang om te voorkomen dat overheden op elkaar wachten.

Waarbij wij ook nadrukkelijk een rol zien voor het rijk in het deelnemen en bijdragen aan de regionale uitvoering van landelijke doelen, maar ook in het maken van keuzes bij opgaven die te overstijgend of ingewikkeld zijn om lokaal op te lossen.

2. Beleidsmatig kader voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen

De verantwoordelijkheid voor gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten in de landbouw ligt bij het rijk. De verantwoordelijkheid van het rijk gaat niet alleen over de toelating, maar ook over waar gewasbescherming wel en niet is toegestaan, de wijze van gebruik en de toezicht en handhaving hierop. Onder die verantwoordelijkheid en regie van het rijk kunnen decentrale overheden vervolgens hun bevoegdheden en instrumenten inzetten om in medebewind vorm te geven aan dit landelijke beleid door te sturen op grondgebruik. Financiële impact van de inzet van deze instrumenten – bijv. in de vorm van uit te keren nadeelcompensatie – is daarbij voor het rijk.

Wij vinden het belangrijk dat het rijk verantwoordelijkheid neemt voor het creëren van heldere, breed gedragen kaders, zodat gemeenten hun zorgplicht goed kunnen uitvoeren en de afweging van belangen en evenwichtige toedeling van functies aan locaties op lokaal niveau op een eenduidige manier kan plaatsvinden. Graag gaan we hierover met u in gesprek, mede gezien het belang van het verbinden van de werelden van ruimtelijke ordening en regelgeving rondom gewasbescherming, waaronder een gezamenlijke en onderling verbonden aanpak vanuit uw ministeries en directies.

Daarbij moet de focus van deze kaders niet alleen liggen op juridisch-technische onderwerpen, maar ook op het gesprek over het onderliggende maatschappelijke ongemak, waaronder het gevoel van onveiligheid, het wantrouwen in toelatingskaders en het gebrek aan zeggenschap van direct betrokkenen.

Recent heeft de VNG in haar reactie op het conceptrapport van de adviesgroep STOER ook aandacht gevraagd voor de relatie met onder meer leefbaarheid, gezondheid en waterkwaliteit. Ten aanzien van spuitzones steunen wij nadrukkelijk het eerste advies waarin wordt gepleit voor een landelijk model voor beoordeling en toetsing van spuitcirkels.

Wij vragen een landelijk beleidsmatig kader omdat:

- Een landelijk beleidsmatig kader o.b.v. actuele wetenschappelijke en juridische inzichten kan zorgen voor een afgewogen beleid dat rekening houdt met zowel de agrarische/economische belangen, als de belangen op het gebied van volksgezondheid, woningbouw, natuur en water-/bodemkwaliteit. Wij pleiten daarbij voor een aanscherping

van het landelijke beleid op de toelating van middelen en daarbij een onderscheid te maken tussen landbouw voor voedselproductie en boom- en sierteelt. Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen zou ook moeten toetsen op stapeling van middelen, zodat helder is welke (gezondheids)risico's dit met zich meebrengt. Daarnaast is een betere samenwerking op de wijze van toepassing en handhaving tussen o.a. NVWA en waterschappen van belang en is het goed duidelijkheid te verschaffen over de mogelijke rol van omgevingsdiensten hierin.

- Een landelijk beleidsmatig kader zorgt voor landelijke uniformiteit (en daarmee een level playing field) en voorkomt willekeur waar (chemische) gewasbescherming wel en niet is toegestaan. Landelijke uniformiteit voorkomt ook een waterbedeffect, waarbij bepaalde teelten en bijbehorende gewasbescherming verschuiven naar gemeenten die niet of later tot sturing op grondgebruik overgaan;
- Daarbij draagt landelijke uniformiteit ook bij aan draagvlak (zowel bij inwoners als bij agrarisch ondernemers). Dit is dringend nodig om verdere polarisatie en maatschappelijke onrust op het onderwerp gewasbescherming te voorkomen.

3. Juridische ondersteuning gemeenten

De juridische instrumenten voor sturing op grondgebruik zijn divers en complex. De complexiteit in combinatie met de beperkte juridische capaciteit bij veel gemeenten en waterschappen én het risico op nadeelcompensatie bij een niet sluitende juridische aanpak, maakt dat juridische ondersteuning vanuit het rijk vereist is om als decentrale overheden taken op het gebied van sturing op grondgebruik te kunnen uitvoeren. Deze expertise is immers veel effectiever op te bouwen en in te zetten via één landelijk expertiseteam dan bij 342 gemeenten. Verzoek is dit expertiseteam met voorrang in te richten, zodat gemeenten en waterschappen daar op korte termijn gebruik van kunnen gaan maken.

Concluderend

Wij geloven dat er met een versterkte samenwerking tussen lokale en landelijke partijen gedragen oplossingen kunnen worden gevonden die zowel de gezondheid van inwoners, tempo in de woningbouw, perspectief voor agrariërs en een goede water- en natuurkwaliteit ten goede komen. Het is nu tijd om concrete stappen te zetten en samen op te trekken. Graag gaan wij hierover met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur

Cornelis Visser (Burgemeester Katwijk; lid Commissie Ruimte, Wonen en Mobiliteit VNG)

Jan ten Kate (Burgemeester Staphorst; lid Dagelijks Bestuur K80)

Wilko Pelgrom (Wethouder Bronckhorst; lid Dagelijks Bestuur P10)

Jeroen Haan (Voorzitter Unie van Waterschappen)

